

КАЛМАН ПАПАЙ ОТНОВО И ОТНОВО

Превод от унгарски: Дора Солакова, 1983

chitanka.info

„В Европа по това време вече обличат зимните палта“ — настръхна от тази мисъл и напълно се събуди. Слънцето се беше изкачило вече високо, но още не беше горещо. От бунгалото се виждаха развалините. „Малко е останало от града — помисли — и което е останало, не си струва да се открива.“ Пристигна предишния ден вечерта от Афаг, където цяла сутрин чака един управител, който го докара дотук, в разрушения град. Не беше сам, тук всичко приличаше на международен лагер и на археолога Ласло Ведреш напомняше аквинкумските строителни лагери, където работата беше приятна и забавна, с не повече постижения, отколкото очакваше от адабските разкопки. Поне да го бяха изпратили вместо в Адаб във Вавилон!

Пристигна с последните, но още същата вечер се запозна част от компанията — всички считаха за награда тези два месеца: това знаеше от Джон Мортимър, с когото най-много беседва вечерта, понеже най-добре говореше английски, макар и завалено.

Облече се бавно, излезе от бунгалото. Другите може би още спяха, не видя никого от тях, само няколко араби се мотаеха около кухнята на лагера. Тръгна към развалините. Лагеруваха в края на града, близо до тях. Малко дървета, синьо небе, останки и тишина. Развалините наистина не бяха в особено добро състояние, а и не вярваше, че има много смисъл да се извършват тук разкопки. Седна върху един камък, погледна назад към лагера. Сега дори и араби не видя.

— Добро утро — поздрави го някой зад гърба му на френски. Обърна се и машинално отговори на поздрава. Гледаше го усмихнатото лице на Лагардие. Беше оплешивяващ, набит мъж на средна възраст.

— How do you do? — премина на английски език заради Ведреш французинът. — Поразходих се да разгледам нашия малък град. Много е красиво онова, което е останало от него, жалко, че е съвсем малко.

С това Ведреш беше съгласен. Имаше за какво да разговарят четвърт час. Междувременно лагерът се оживи, навсякъде се виждаха колеги, които се движеха по пижами между къщите. — Кога ще започнем работата? — попита Ведреш.

— Не зная — отговори французинът, — не ме интересува особено. Там, по-надалеч — сочеше назад — има нещо, което изглежда здраво. Вероятно там ще отидем най-напред. Нямам представа за какво е служело, но не е чак толкова запазено. Според Мортимър преди обяд

колективно ще огледаме, а след обяд Олшен ще реши откъде да започнем.

— И дотогава предлагам една обилна закуска — каза между другото Ведреш, след което се отпавиха към трапезарията.

Предобедът премина в разглеждане на развалините. Ръководителят на лагера, както го наричаше за себе си Ведреш, високият светлорус швед Олшен, беше единственият между тях, който приемаше сериозно задачата. Изглежда, се беше задълбочил основно в темата, защото добре познаваше историята на града, докато другите знаеха за Адаб само това, че е бил търговски град в древноавилонската империя. Но и Олшен не успя да възбуди особено интереса им. След обяда за кратко време успяха да решат къде да започнат работата и се споразумяха още на другия ден сутринта да се захванат с нея.

След това Ведреш беше поканен у Мортимър. Впрочем англичанинът единствен между тях живееше в палатка. Той беше около 40-годишен сух мъж с добро чувство за хумор и с една порция симпатия към Ведреш, причина за която беше предимно това, че унгарецът обичаше да играе шах. Подир следобедните шахматни партии се споразумяха, че вечерта ще убият времето по същия начин.

По време на вечерята Мортимър попита Ведреш дали са налице всичките му вещи.

— Разбира се — отговори унгарецът.

— Знаеш ли, положението е такова — продължи англичанинът, — изчезнаха дребни предмети от палатката ми. Съмнявам се в арабите, но досега не съм казал на никого.

— Какво изчезна?

— Всъщност нищо ценно. Огледалото, бръсначката и пастата ми за зъби заедно с четката.

— Спокойно можеш да кажеш на Олшен — насърчи го Ведреш. — Впрочем аз съм донесъл повече паста за зъби със себе си. Мога да ти дам.

— Освен това ме боли главата — продължи Мортимър, — изчезна и кутията ми с лекарства.

От Ведреш получи и лекарства, после отиде да каже на Олшен. Шахматната им партия тази вечер не се състоя.

На другия ден отидоха рано при развалините, но работиха безрезултатно. Споразумяха се, че ако и на следващия ден не намерят нищо, ще си опитат късмета на друго място.

След обяд Мортимър отново посети Ведреш.

— Не се сърди — каза, — но и от днешната шахматна партия се отказвам. Адски ме боли главата. И без това не бихме могли да играем. Изчезна и шахът, а освен това няма на какво да седнем. Голяма част от наредбата ми също се изпари.

— Не се шегувай — отвърна Ведреш. — Кой, по дяволите, ще краде тук столове?

— Не зная. Но здравата са ми изпразнили палатката, останаха ми само по-тежките вещи.

— Говори ли вече с Олшен?

— Да. Каза, че е свинщина, но би било жалко още сега да се спречкаме с арабите.

— С други думи, да се държиш така, като че ли си ги забравил в къщи?

— Нещо такова.

— Бомба — направи гримаса Ведреш. — До утре ще ти отмъкнат палатката над главата. Любопитен съм тогава какъв съвет ще даде достойният Олшен.

— Сега ще го потърся отново — сбогува се Мортимър, — но дай ми още малко успокоително.

По време на вечерята говориха за случая с Мортимър. Самият англичанин не присъствуваше. Оплакваше се от силно главоболие и лекарят го посъветва да си легне по-рано. И вечерята му занесоха в палатката. Междувременно Олшен говори с иракския емисар, който обеща, че ако наистина някой от арабите е извършил кражбата, ще си получи заслуженото наказание. Тъй като са изчезнали предмети за обзавеждане — така мислеше, — няма да е трудно да се открие крадецът.

До сутринта Мортимър се почувствува още по-зле, оплакваше се, че ще му се пръсне главата и че крайниците му изтръпват. Температура нямаше и лекарят безпомощно гледаше Ведреш, който дойде да попита дали приятелят му е по-добре. Накрая даде на англичанина приспивателно и силно успокояващи препарати, а на главата му нареди

да поставят студен компрес. Пред палатката призна на Ведреш, че не може да определи диагнозата на заболяването на Мортимър и каза, че ако до вечерта не се подобри състоянието му, на другия ден ще го изпрати в насърската болница.

До това обаче не се стигна. Когато на следващия ден групата се прибра със съзнанието, че и вторият ден е неуспешен, посрещна ги новината, че Мортимър е изчезнал. Около обяд лекарят тръгнал отново да го посети, но намерил палатката празна. Съвсем празна. Дори и леглото му го нямало вътре.

— Е, какво направихте? — обърна се емисарят към влизащия майор Мохамед Фатази. Майорът не седна, а започна да ходи нагоре-надолу в стаята.

— Трябва да ви кажа, че нищо — отговори след малко.

— Не се сърдете, моля — вдигна сърдито веждите си емисарят, — но това за мене е съвсем невероятно. На повече от сто километра от всички селища, в такава област, където за отвличане на хора и дума не може да става, изчезва един тежко болен човек. На всичкото отгоре чужденец. Знаете ли какъв скандал ще стане от това?

— Вижте — каза майорът, — и аз чувствавам, че работата е много тягостна, но щом е такава фактическото положение, какво очаквате от мене? Да го върна с магическа пръчка или да му намеря двойник? Но — замахна сърдито, — вие, цивилните, мислите, че като извикате полицаи, веднага всичко ще се разкрие, даже ще се оправи. А ако не — полицаят е идиот. Така ли е?

Емисарят се облегна назад на стола.

— Не се сърдете — каза помирително, — малко се увлякох. Но знаете ли, това положение е така тягостно и цялата история с изчезването е толкова абсурдна, че човек в безсилието си нищо друго не може да направи, освен да се нервира... — Посегна към кутията с цигари. — Ще запалите ли? — попита.

— Благодаря... Този случай ме безпокои и по друга причина. Истината е, че това е вече втори такъв случай, откакто съм в този участък. — Спря за момент, като следеше изражението на лицето на служителя; очакваше ефекта — другият напрегнато го слушаше.

— Случи се преди пет години — продължи той — също тук. Оттогава не са идвали геолози. Тогава един американец изчезна. Нали

между сегашните няма американци?

— Не, наистина няма — кимна другият. — А онзи намери ли се?

— Не. Някакъв си Уилям Форст. Търсихме го навсякъде без никакъв резултат. Лагерът беше на същото място, обстоятелствата — много подобни. И той беше болен на легло. Американците изпратиха нота до правителството. Накрая им разрешиха дори и сами да разследват, но и те не постигнаха нищо.

— Претърсиха ли околните села?

— Да. Някои от хората ми и сега още работят върху това, но аз не вярвам, че оня човек ще се намери — разпери ръце майорът. — Това просто е фантастично, но веднъж вече се случи.

По лицето на емисаря се изписа отчаяние.

— Разпитахте ли всички в лагера?

— Да. Най-много можеха да дадат сведения лекарят и един унгарец. И това, което казаха, само подсили съмнението ми, че се е повторил случаят от преди пет години. — Майорът се приготви да си тръгне. — Утре ще се върна в Багдад. Струва ми се, че няма смисъл от по-нататъшно издирване. И ако наистина не се намери, е, тогава ще сърбаме вряла попара.

След това си тръгна и остави отчаяния емисар насаме със съмненията си.

Ведреш не можеше да си намери място след изчезването на Мортимър. Преди идването на полицията беше ходил много пъти в палатката на англичанина, дано намери някаква следа, евентуално оставено известие или каквото и да е, което да насочва къде се намира англичанинът. Веднъж, когато се завърна от палатката на Мортимър, забеляза, че му липсва запалката. Спомняше си точно: сложи я до себе си, когато седна на земята при входа, за да изпуши една цигара, но вече беше късно и не му се щеше да се връща за нея. На другия ден нямаше и помен от запалката му. Напразно разпитваше — освен него никой не беше ходил там, никой не знаеше нищо за запалката. Разгледа и около палатката, може все пак да не я е оставил вътре, но я нямаше никъде.

Палатката се намираще малко по-високо от околните сгради и англичанинът се беше зарадвал, че може да я опъне на такова място, където нямаше да влиза в нея вода, ако вали дъжд. Всъщност я бе

опънал върху една развалина и даже беше горд, защото се смяташе за единствен жител на града.

Когато майор Фатази го разпита, унгарецът не каза за случая със запалката, от една страна, защото в сравнение с изчезването на човек беше маловажно, а от друга страна — и той самият вече се съмняваше дали наистина я е оставил в палатката. От майора научи и това, че изчезването на Мортимър не е първият такъв случай. Ведреш изведнъж почувствува, че е открил нещо важно, нещо, навеждащо на следа. Още не разбираше нищо, но чувствуваше, че събитията могат да се свържат някак си. Стана много неспокоен и си отиде, без да каже на Фатази каквото и да е за мислите си. След объркването около изчезването на Мортимър не излизаха на работа и един преди обед Ведреш, след прекарани дълги минути пред бутилка домашна черешова ракия, си мислеше, че е разрешил загадката. Трябваше след обяд да направи опит.

По време на обяда разговорът все още се въртеше около изчезването на Мортимър. Този път Ведреш не се включи в него. След като се нахрани, изтича до бунгалото си. Размисли известно време и реши, че ще извърши опита с някакъв малък предмет. Няколко минути по-късно постави на пода в палатката на англичанина кибритена кутийка, после седна пред входа на палатката и зачака. Докрай трябваше да остане там. Дори и да е намерил наистина разрешението, и тогава не би повярвал, ако не провери сам.

Палеше цигара след цигара, минутите се изнизваха бавно. От време на време поглеждаше към кутийката, но не забелязваше никаква промяна. Постепенно започна да губи надежда, че ще се случи нещо.

Наближаваше часът за вечеря и той размишляваше кой би могъл да го смени, докато се храни. После се отказа — ще го помислят за луд. Неусетно се стъмни и времето за вечеря изтичаше. Реши, че на другия ден сутринта ще започне отново, цял ден ще бди. Влезе в тъмната палатка и потърси пипнешком кибрита. Изведнъж се спря, в него проблесна прозрението. Щракна джобното си фенерче — кибритената кутийка беше изчезнала.

Вечерта Ведреш поиска и получи разрешение да се премести в изоставената палатка на Мортимър.

Клепачите му бяха като от олово, не усещаше тялото си. Безчувствено висеше в нищото, в пълен мрак. Не знаеше откога е така и докога ще продължи. Нямаше минало и не познаваше бъдещето. Нямаше воля, нямаше мисли, не чувствуваше целта на съществуването си. После нещо започна да се размърдва в дълбините на съзнанието му и той откри, че е недоволен от настоящето. Недоволството му все повече растеше, докато не пристигна заповедта: „Промени!“ „Но как?“ — попита. „Разруши света около себе си!“ — прозвуча отговорът. „Нямам ръце, нямам тяло, не мога дори да мръдна — отговори отчаяно. — Какво да правя?“ Беше тихо, после дойде отговорът: „Отвори очите си и се огледай!“ и с цената на огромно усилие отвори очите си.

Бледозелена светлина осветяваше всичко наоколо. Ведреш лежеше кротко. Чувствуваше се много уморен и слаб. Едва успя да си помръдне главата. Сякаш и тя беше направена от олово. Но поне мъчителното му главоболие беше минало.

Зелената светлина приятно отморяваше очите му. Не знаеше колко е лежал така, когато усети, че силите му започват да се връщат и се опита да седне в леглото.

Стаята беше твърде голяма. Зелената светлина идваше от горе, но не можеше да установи произхода ѝ. Вътре имаше разхвърляни мебели и като ги поразгледа внимателно, забеляза, че между тях са и изчезналите вещи на Мортимър. Предположението му се оправда. Опита се да стане на крака, но не му стигнаха силите. Започна да размишлява какво да облече, но се сети, че и неговите вещи трябваше да са тук. И наистина бяха тук. Но когато го обзе радостта, че всичко става според предвижданията му, изведнъж усети несигурност: къде всъщност е попаднал?

Отново се огледа, сега вече по-внимателно. Стаята беше много голяма, около сто квадратни метра площ. Освен вещите на Мортимър и неговите, имаше още няколко мебели в нея. Стените бяха гладки като огледало и блестяха със зеленикава светлина. Врата не видя никъде. „Но и Мортимър е излязъл оттук някак си“ — помисли. Облече се и обиколи стаята. Когато на едно място пристъпи по-близо до стената, тя безшумно се отвори пред него. Намери се в коридор, осветен от същата зелена светлина, както и стаята. Щом излезе от стаята, стената

след него отново се затвори. Под краката му нещо изшумоля. Беше къс хартия:

„Не се учудвайте от нищо. Това надминава всякаква фантазия. Един друг свят. Тръгнете и потърсете библиотеката. Ако не съм там, ще намерите бележка.

Дж. Мортимър“

Коридорът не беше дълъг и се вливаше в друг. Тук се намираше нещо, което приличаше на електрокар, но нямаше колела. Ведреш го разгледа, но не научи нищо ново. Имаше форма на превозно средство, но по него нямаше и следа от механизъм за управление. Двадесет сантиметра висок, с две седалки. Качи се, за да го изпробва, и електрокарът веднага тръгна. Най-напред искаше да скочи от него, но после промени решението си. Накъде би тръгнал, ако имаше възможност сам да избира? Разбира се, към библиотеката. Но и без това не знаеше къде се намира.

Превозното средство безшумно се плъзгаше на няколко сантиметра над пода. Макар че нищо не нарушаваше еднообразието на коридора, той знаеше, че зад стените могат да се крият помещения като стаята, откъдето идваше. Светлината се усилваше, коридорът преминаваше в други коридори, откъдето се разклоняваха нови, а електрокарът, без да намалява скоростта си, завиваше надясно или наляво, към една неизвестна за Ведреш цел.

Унгарецът мислеше за бележката: всъщност къде ли е и какво трябва да разбира под думите, че това е друг свят, когато електрокарът спря и пред него се отвори едната стена на коридора. Ведреш влезе и се намери в библиотеката.

Там нямаше нито една книга и все пак, още щом влезе, усети, че е в библиотека. Виждаха се един над друг рафтове, които стигаха до тавана, с наредени върху тях кутии, напомнящи книги. Когато смъкна една от тях и я отвори, видя, че вътре има филм.

— Радвам се, че те виждам, старче — обади се до него един глас и преди още да погледне нагоре, Ведреш знаеше, че това е Мортимър.

— Откровено казано, не вярвах, че така скоро ще те видя отново. Изглежда, си струваше да се напише онова малко писмо.

— Знаеш ли, Джек — започна Ведреш, — не вярвам да е моя заслугата, че те намерих. Онова малко превозно средство на въздушна възглавница като че ли отгатваше мислите ми, когато ме докара тук.

— Точно за това става дума — кимна Мортимър, — с мислите си ти си го управлявал.

Ведреш го гледаше с удивление.

— Казваш, че...

— Да. Управлява се чрез предаване на мисли. Хубава конструкция. — Англичанинът измъкна лулата си и се залови с дългата церемония по пълненето ѝ с тютюн. — Вероятно се чудиш кои са направили онези чудни работи, с които се срещна, после къде ли сме, как попаднахме тук и т.н., и т.н.

Ведреш потвърди:

— Точно за тези неща исках да питам.

— Ами на първия въпрос май мога да отговоря: изглежда, собствениците са гении, които на всичкото отгоре се и скриха от нас. Една седмица не съм срещнал жива душа. На третия въпрос за съжаление не мога да отговоря нищо, а на втория ти сам ще си дадеш отговор, ако дойдеш с мене.

Излязоха от „библиотеката“. В края на коридора се появи превозното средство на въздушна възглавница и спря пред тях.

— Ще излезем на открито — каза Мортимър, когато тръгнаха.

Дълго се движиха по зелените коридори. Ведреш искаше да пита за много неща, но докато пътуваха, не каза нито дума. Коридорите леко се издигаха, зелената светлина все повече се засилваше. После изведнъж една стена се изпречи на пътя им. Електрокарът спря и стената се отвори. Излязоха на открито.

На зеленото небе блестеше зеленикавожълто слънце. Сградата, откъдето дойдоха, беше едноетажна къща с равен покрив, без прозорци. Пред тях се простираше парк. Цареше пълна тишина.

— Красиво — наруши мълчанието Ведреш.

— Да, макар че бихме могли да бъдем на Земята — каза Мортимър, — но не сме там. Това не е Земята. Не може да бъде тя. Погледни небето. Разгледай наоколо — това не са земни растения. Също като на Земята и все пак е друго. Да, макар че бихме могли да бъдем на Земята, но не сме там.

Неприятно чувство обзе Ведреш.

— Тогава къде сме? — попита.

— Не зная. На друга планета, под друго слънце. В нашата Слънчева система освен Земята няма планета, на която би могло да се създаде биосфера, подобна на тази.

— Много си уверен. Не забравяй, че не сме на Земята — каза след кратка пауза Ведреш. Англичанинът сви рамене.

— Кажи-речи, вече една седмица съм тук — каза.

— По-надалеч какво има? — попита Ведреш.

— Не зная. Веднъж тръгнах, но паркът е много голям. Не исках сам да отивам прекалено надалеч. И в библиотеката има какво да се разглежда.

— Филмите ли?

— Да. Намерих прожекционен апарат за тях.

— И?

— Математика, физика. Нито дума не разбирам от тях. Текстът е драскотини, формулите дори и на матерния си език не ги разбирам!

— И кажи... тях не ги ли видя?

Англичанинът поклати глава.

— Не. За щастие.

— Разбирам те. Смятам, че с векове са пред нас.

— Вероятно, ако не и с повече. Помисли си само как попаднахме тук.

Бавно се разхождаха по тревата.

— Интересно. На теб не ти ли направи впечатление колко е тихо? Като че ли няма никакво живо същество.

— Може би само не ги забелязваме — каза Мортимър, — в края на краищата не сме на Земята.

— Много е трудно да свикнеш с тази мисъл.

Мортимър се спря.

— Кажи, не си ли гладен?

— Струва ми се, да.

— Тогава да се върнем. И съсредоточи мислите си върху това, че си гладен, докато пътуваме с електрокара.

Ведреш вече не се изненада, дори когато, подобно на по-раншните събития, се намериха в едно малко помещение и там от стената им се поднесе обед в метални чинии. Беше вкусно, въпреки че не приличаше на нито едно от познатите им земни ястия.

— Рано или късно ще свикнеш с мисълта, че не си на Земята — каза англичанинът. — Средата ще ти помогне да се убедиш.

После, когато отново бяха в библиотеката, решиха да напуснат къщата и да се опитат да намерят онези, които са ги довели в този познат за тях и все пак толкова чужд свят.

— Трябва да са имали някаква цел, за да ни доведат тук — каза Ведреш.

— Но, изглежда, са ни забравили. А ние дори не знаем къде да ги търсим. Всичко това е много странно.

— Може само да ни наблюдават.

И двамата настръхнаха от тази мисъл.

— Ролята на опитно зайче не ми е особено приятна — каза англичанинът. — Е, тогава да ги търсим.

— Но как? Този парк може да е огромен.

— Аз смятам, че това тук е само един вид опитен център — заяви Ведреш замислен. — Някъде сигурно има град или нещо подобно. Трябва да се доберем до него.

— Но как можем да стигнем дотам? — Ведреш се замисли. — Смятам, че нашият електрокар на въздушна възглавница тъкмо отговаря за тази цел — добави после той.

Спогледаха се и в следващия миг вече бяха във от библиотеката и се плъзгаха с електрокара по потопените в зелена светлина тихи коридори. И двамата мислеха за къщи, за много къщи и хора, докато електрокарът безшумно се плъзгаше над тревата през парка към една само на него позната цел.

Паркът беше наистина голям и по пътя не видяха нито едно живо същество. Пътуваха дълго, докато най-после излязоха на тревиста равнина. Слънцето слезе ниско, вероятно беше късно след обяд, но според Мортимър до настъпването на нощта имаше още много време, защото тук дните били по-дълги.

В равнината също нямаше следи от живот. Времето си течеше, пътят им не свършваше и те започнаха да съжаляват, че не отмениха разузнаването за следващия ден.

Пътуваха часове наред, но пейзажът не се променяше. Слънцето се спускаше все по-ниско и вече се подготвиха мислено, че ще пренощуват на открито, когато Мортимър изведнъж протегна ръката си.

— Там — каза.

Ведреш го проследи с поглед.

— Виждам — продължи. — Изглежда все пак си струваше да се заемем с това. — После добави неуверено. — Или може би е по-добре да изчакаме до сутринта. Започвам да се уморявам.

— Не — възрази Мортимър. — По-скоро да става, каквото ще става.

Там, накъдето сочеше Мортимър, лъчите на залязващото слънце многократно се отразяваха от нещо. Електрокарът се движеше право натам и постепенно започнаха все по-ясно да се очертават контурите на един град.

В началото на града електрокарът спря и двамата мъже по никакъв начин не можаха да го накарат да продължи. Бяха уморени и не чувствуваха особено желание останалия път до вътрешността на града да извървят пеша. След малко обаче откъм града пристигна друго превозно средство, подобно на онова, с което бяха пътували досега, само че изглеждаше по-удобно. След кратко колебание се качиха и то тръгна към града. Видяха също, че предишният ми електрокар се отправи обратно, после първите къщи го скриха от погледа им.

Мястото изглеждаше така, като че ли бяха на Земята, в предградието на голям град. Улици в земен смисъл нямаше, редуваха се едноетажни и многоетажни къщи, които се намираха на около сто метра една от друга и правеха впечатление с това, че нямаха прозорци. Впрочем те не притежаваха определен архитектурен стил, но въпреки това се отличаваха с хармонията си. Път и тротоари нямаше, но превозните средства на въздушни възглавници ги правеха излишни.

Безшумно пътуваха навътре и обликът на града слабо се променяше. В момента, когато слънцето се скри зад хоризонта, небето над тях светна и всичко се огря от същата онази бледозелена светлина, която вече познаваха много добре от коридорите на „Опитния център“.

— Изглежда, са опънали някакъв невидим чадър над града — каза Ведреш. Мортимър имаше обаче и друга забележка.

— Може — отговори, — но не ти ли направи впечатление, че не се вижда нито една жива душа?

Ведреш мълчеше. Толкова беше погълнат от гледката на града, та дори не забеляза, че изглежда необитаем.

— Ако изобщо някъде живеят хора, трябва да бъде тук — отвърна след кратка пауза.

— Правилно разсъждаваш. Но на мене всичко тук някак си не ми харесва.

— Да спрем и да поразгледаме наоколо. Да влезем в една къща.

— Виждаш ли някъде вход?

— Не, но и в центъра нямаше. И липсата на прозорци не значи нищо, отвътре вероятно са прозрачни.

— Аз предлагам да вървим по-нататък, към центъра на града.

— Както искаш — вдигна рамене Ведреш, а електрокарът продължи да се плъзга с двамата си пътници.

След половин час път той най-сетне спря.

— Пристигнахме — каза Ведреш, когато слязоха от превозното средство и заразглеждаха къщите наоколо. Тук те бяха разположени малко по-нагъсто, отколкото онези в края на града, и една многоетажна постройка с форма на цилиндър се издигаше между тях.

— Да се опитаме да влезем тук — посочи я Мортимър, след което тръгна, а Ведреш го последва. Обиколиха сградата, но вход не намериха. После се сетиха за центъра и като пристъпиха по-наблизо, стените на едно място наистина се разтвориха и двамата се намериха в зелен коридор. Някак си всичко им напомняше за онова място, където за първи път дойдоха в съзнание в този чужд свят. Едно друго превозно средство ги понесе по лабиринтите на тихите коридори, но сега те наистина не знаеха къде искат да отидат. После превозното средство спря и те влязоха в една стая, в която имаше две легла, столове и маса, а едната стена беше направена от прозрачен материал и през нея пред тях се разкри панорамата на тайнствения град. Той се простираше на около петдесет метра под тях в осветяващата всичко бледозелена светлина.

— Е, погрижили са се за спането — Ведреш се отдръпна от прозореца, — но ние, мисля, все пак най-напред бихме могли да поразгледаме наоколо.

— Аз предлагам първо да поспим — отговори Мортимър, който стоеше до закриващата входа стена. — Докато ти се любуваше на

панорамата на града, аз установих, че да се влезе в тази стая беше полесно, отколкото да се излезе оттук.

Ведреш неразбиращо го гледаше.

— Как така? — попита.

— Така, затворени сме. Този град все пак не може да бъде съвсем необитаем, а вече бях склонен да се опасявам, че е така.

Ведреш пристъпи към стената и се опита да си припомни какво трябваше да направи преди, за да може да излезе от стаята. И едновременно с откритието, че не е правил нищо повече от сега, разбра, че са затворени.

— Поне няма да умрем от глад — каза Мортимър, който стоеше пред подалата се от стената вечеря. — Мисля, че сега наистина най-умното, което можем да направим, е да се навечеряме и да поспим. Изглежда, жителите на планетата днес вече не искат да разговарят с нас. — След това се зае да яде, а унгарецът последва примера му.

— Знаеш ли, Джек — каза, когато вече бяха в леглата си и гледаха града, — аз мисля, че тези много приличат на нас.

— Имаш пред вид жителите на планетата?

— Да. Я си помисли само, можем да ядем храната им, живеят в къщи и спят в легла също като нас. Дишаме въздуха им и не забелязваме, че не е земен.

— И чакаме да се срещнем с тях, но досега жива душа не сме видели. Много ме занимава въпросът, дали в такъв голям град въобще ще ги видим.

— Струва ми се, че не те разбирам.

— Не вярвам, че искат да ни направят нещо лошо. Отдавна можеха да го сторят. А ние и без това не сме искали да попадаме тук.

— Ами тогава?

— Мисля, че може да има обективна пречка да ги видим... Страхувам се, че те за нас са невидими. Може би сме ходили между тях и сме гледали през тях.

Мълчаха. И двамата се измъчваха от съмнения. После умората надделя и те потънаха в дълбок сън.

— Мистър Мортимър и мистър Ведреш, чувате ли ме?... Мистър Мортимър и мистър Ведреш, събуждайте се!... Разбирате ли онова, което казвам?... Мистър Мортимър и мистър Ведреш, чувате ли ме?

— Кой ни говори?

— Радвам се, че се събудихте. Желая ви добро утро.

— Бихме желали да знаем с кого разговаряме.

— Аз говоря от името на жителите на града. Прекият ми началник... У вас биха го нарекли градски кмет.

— Бихме могли евентуално да разговаряме и лично?

— Не. Чувате гласа ми през един вграден в стената високоговорител. Аз съм робот. Задачата ми е да бъда на ваше разположение. Поръчано ми е, ако пристигнат гости, да бъда на тяхно разположение.

— Откъде знаете езика ни?

— Тази нощ, докато спяхте, изучавах езика, на който говорите. Трябваше да избирам между два. Избрах онзи, който разбирате и двамата.

— И шефът ти ли е робот?

— Не, той не е робот.

— С него не бихме ли могли да разговаряме?

— Не. Още не знае, че сте тук.

— Не искаш ли да го уведомиш?

— Всеки ден идва при мене. Тогава ще му спомена.

— Скоро ли ще бъде това?

— Не. Имате ли някакво желание?

— Извести ни, когато говориш с него.

— Добре.

— Още нещо.

— Да?

— Шефът ти... как изглежда?

— Прилича на вас. Само е по-възрастен.

— Благодарим.

— Дочуване.

Седяха на леглата си и се гледаха. Слънцето вече се беше вдигнало високо и през прозореца се виждаше голяма част от града. Нямаше никаква следа от живот.

Преди още някой от двамата да проговори, роботът отново се обади:

— Мистър Мортимър и мистър Ведреш.

— Слушаме те.

— Сега говорих с шефа си.

— Бихме ли могли и ние да разговаряме с него?

— Вече си отиде.

— Не каза ли нещо за нас?

— Той само изслушва моите доклади и обикновено не казва нищо.

— Не знаеш ли къде отиде?

— Дойдох при вас. — Роботът млъкна, а двамата се обърнаха в посока на гласа. Пред тях стоеше около петдесетгодишен мъж с прошарени коси. — Името ми е Уилям Форст. Радвам се, че ви виждам. Имената ви вече зная, не трябва да се представяте. Ако не се лъжа, вие също сте археолози.

— Да — каза Мортимър, — такива сме. Но простете ми, вие как попаднахте тук? Може би...

— Да, попаднах тук, както и вие... Само... Само малко по-отдавна. Елате с мене, ще ви разкажа всичко, което зная.

— Роботът...

— Аз съм му шеф — каза Форст. — А сега се облечете и елате с мене. Дъщеря ми ще се зарадва, че водя гости.

В една къща, малко по-далеч от центъра, ги посрещна младо момиче, което се представи като Мира Форст. Бащата започна да разказва историята си в малко странна, но много удобно обзаведена стая.

Може би сте чували името ми. По всяка вероятност изчезването ми е имало някакъв отзвук. Не е ли? Все едно, това не е важно. Факт е, че попаднах тук също така, както и вие. Може би само с тази разлика, че когато забелязах, че предметите около мене изчезват, съзнателно се опитах да изчезна и аз самият. Това стана преди около пет години, тук е доста трудно да се придържаме към земното летебрене. Имаше тогава международен лагер в Адаб, както, струва ми се, и във вашия случай. Преди да направя решителната стъпка, написах на дъщеря си за своето намерение и за онова, което вече знаех. Поръчах ѝ, ако в срок от една седмица не се обади, да каже всичко на съответните органи. Тя обаче вместо това — тук той хвърли изпълнен с упрек поглед към стройната си кестенява дъщеря — не каза на никого, а просто дойде при мене. Това стана причина за много беди. Е, все едно.

И така, да продължа. Изминах оня път, който изминахте и вие, и ме смаяха богатството и развитието на тази цивилизация. Ще ви разкажа нещо, което едва ли можете да знаете, защото не сте достатъчно отдавна тук: автоматично се регулират времето и климатичните условия, тук цари онова приятно време, което вече изпитахте. Всичко е механизирано и напълно автоматизирано. За проверката и ръководенето на целия икономически живот е нужен само един човек. Значителна част от машините функционират с предаване на мисли, по-нататък няма да изреждам.

Не смогвах да се удивлявам и започнах да търся онези същества, които са създали всичко това. Търсих ги, но не ги намерих. Пет години е много време. Най-напред се запознах с града, после се престаших с Мира да отидем и по-надалеч. Никакъв резултат. Ходихме в доста подобни на този град места, но всички бяха необитаеми. Машините и роботите обаче работеха и тъй като в университета Мира се готвеше за електроинженер, наскоро можахме да проверим функционирането им, въпреки че много рядко принципът му ни биваше ясен.

С изтичането на месеците загубвахме надеждата, че може да се срещнем с мислещи същества. Изобщо не се срещнахме с никакво живо същество. Тази планета е съвсем безлюдна, населена е само от машини и роботи. Когато открихме това, чувството низа сигурност се върна, но все повече ни вълнуваше въпросът, какво ли е станало с древните жители на града, как попаднахме тук и защо.

Чисто и просто трябваше да се примирим с това, че сме двама на цялата планета — сами. Започнахме да дирим някаква следа, която можеше да ни доведе до отговора на всички въпроси и до разбиране и опознаване на тази цивилизация.

— Докъде стигнахте? — попита Ведреш.

— Е, не зная дали заключенията ми са правилни. Вероятно ще се съгласите с мене, че няма по-хубава задача за един археолог и по-завидна участ от моята, но и фантазията му лесно може да го увлече по време на работа... Ще ме почерпите ли с една цигара? Вече не помня кога за последен път съм пушил.

Ведреш го почерпи, а Мортимър му поднесе огън. Американецът се настани удобно във фотьойла, известно време мълчаливо пуша цигарата си, после продължи:

— Скоро трябваше да разбера, че тази задача двамата с дъщеря ми няма да бъдем в състояние да решим. От много, много помощ се нуждаехме, за да извършим цялостно работата. В началото се надявах, че по следите на писмото ми мнозина ще дойдат след мене. После пристигна дъщеря ми и вече можех да се надявам само на случайността — а сега, след пет години, дойдохте вие. Но по-добре късно, отколкото никога. За вас всичко това е само няколкодневно приключение, преди да се върнем на Земята.

Мога да ви кажа, че научихме твърде много. От материалите в музеите, библиотеките и различните архиви достатъчно неща успяхме да реконструираме. Тази цивилизация е била пред нашата поне с хиляда години. Жителите ѝ са били с подобна на нашата конструкция — ще ви покажа няколко филма — и извънредно интелигентни същества, или ако повече ви харесва, те са били хора. Естествено научните им познания, доколкото Мира можа да ги прецени, са били изумителни. В изучената от нас последна степен на развитие те са били в състояние на междוזвездно пътуване и са достигнали между другото и до Земята. По този начин се свързва историята на тези същества с нашата.

Изминаха години, докато можах да разгадая писмеността им, но накрая успях. Знаете ли кой беше ключът? Писмеността на вавилонците. Мен винаги ме и интересувал езикът на древния свят и това сега ми помогна. Писмеността им очебийно приличаше на тази на вавилонците. Нали въпросът беше следният: къде са изчезнали отук тези същества и защо? С помощта на дъщеря ми постепенно картината се сглоби. Вследствие на някаква причина интензитетът на космическите лъчи, достигащи до планетата, е нараснал. Процесът е бил скокообразен и колкото и да е била развита културата им, не са могли да се предпазят от неочакваната опасност. Времето не им е било достатъчно. Изглеждало, че цивилизацията им ще загине безвъзвратно. Имало само един изход: ограничен брой хора да напуснат планетата и да се завърнат тук, когато опасността премине. Казах, че те са решили вече проблема за пътуванията между звездите. Как точно е ставало това, не знаем, въпреки че и ние самите го изпитахме, когато попаднахме тук. Според Мира те са успели по някакъв начин да превърнат в информация предметите и живите същества, да ги кодират във вид на електромагнитни вълни и излъчвайки ги, да ги изпратят

където и да е. Как после там, където са попаднали тези електромагнитни вълни, са се реконструирали в оригиналния предмет — нямаме представа. Явно това не е било обикновена работа и за тях, иначе те биха спасили цялото население. Но неколцина са успели да избягат и така тези чуждоземци са попаднали на Земята.

Ведреш стоеше така, сякаш го бяха ударили по главата, и чувствуваше, че думите на американеца са извън всяка фантазия. Мортимър остана обаче привидно спокоен и попита:

— Колко от това можете да докажете и каква част е хипотеза? Защото ако всичко, което казахте, е вярно, могат да се направят дълбоки изводи относно напредъка на цивилизацията.

— Ако искате, може да видите филмите, които са направили за Земята, когато жителите на планетата са посетили за първи път там; Това е станало още преди да започне нашата основаваща се на документи история. Видените животни и растения, както и хората, могат да служат за опорна точка относно това време. Аз не бих се осмелил да направя дори приблизителна преценка, но като се вземе под внимание приликата между тяхната и вавилонската писменост, времето на избягването им на Земята може да се постави около 10 хиляди години преди новото летоброене и това е дало голям тласък на започващия писмен напредък. Несъмнено може да се докаже родството с шумерската, а после и с вавилонската писменост, които по всяка вероятност произлизат от древната иранска писменост и от тази на жителите на планетата.

— Да приемем, че е така, както казвате — прекъсна го Ведреш, — но какво се е случило по-нататък, когато са попаднали на Земята? Защо не сме открили следите им? Какво е станало с тях? Та нали една такава напреднала цивилизована раса е могла да завладее Земята и тогава ние, хората... — запъна се и не беше в състояние да завърши изречението си.

— Искате да кажете — продължи вместо него Мира Форст, — че ние, днешните живи хора, може би сме техни потомци, нали?

— Звучи прекалено смело, за да мога да го изрека — призна Ведреш.

— Аз мисля обаче, че трябва да отхвърлим това предположение — обади се Мортимър. — Според сегашното становище на

антропологията едва ли може да се приеме такава версия. Друго обяснение трябва да търсим.

— Много съм мислил върху това — каза Форст, — но напълно задоволително обяснение не намерих. Според мене, общо взето, се е случило следното: след като са програмирали машините си така, че когато премине опасността, посоката на информацията да се обърне автоматично и по този начин да стане възможно завръщането им на тази планета, групата на избраните е била трансформирана на Земята. И тъй като преди всичко са се стараели да спасяват живите, бежанците практически е трябвало без всякакви съоръжения да продължат живота си на Земята.

Въпреки че ние познаваме цветната телевизия и принципа на ракетата, ако сега ви помоля да ми построите едното или другото, мисля, че нито един от вас не би се наел. А на всичкото отгоре, ако би трябвало от нищото да ги създадем, без оръдия на труда! Вероятно в такова положение са били жителите на този свят, които на Земята е трябвало, така да се каже, всичко да започнат отначало.

Те, разбира се, са се надявали, че рано или късно ще могат да се върнат в своя свят. Но това не е станало. Изглежда, планетата много дълго е била необитаема. И ако един цивилизован човек то оставят на диво място, няма голям шанс да оцелее. Това обяснява защо не са се превърнали в доминиращ фактор на Земята и едновременно можем да дадем отговор на въпроса защо ние сме тук сега. Защото най-последно дойде онова време светът им отново да стане обитаем и започна обратната трансформация.

— Но те са вече безследно изчезнали — каза Ведреш.

— Наистина са изчезнали, но не безследно. По-малки техни групи вероятно са влезли във връзка с извънредно примитивните в сравнение с тях хора от тогавашния свят. Вероятно са знаели да правят няколко такива „чудеса“, които после са ги издигнали между привилегированите в някогашното месопотамско общество. Те са били малко, за да променят хода на историята и е трябвало да се нагодят, за да не загинат. И за да подкрепя с нещо разказа си, отново се позовавам на приликата между писмеността на месопотамците и чуждоземците. Както се знае, в тези общества писмеността винаги е била достояние на привилегированите и грижливо е била пазена в тайна. Мисля, че е достатъчно убедително доказателство.

Но това не е единствената следа, по която можем да тръгнем. Да предположим, че двама чуждоземци са влезли във връзка с някой от нашите примитивни предци. Да допуснем, че някак си са се разбрали, та нали са били извънредно интелигентни, и са разказвали за своя свят, където са живели безгрижно, защото машините са им осигурявали най-приятни условия за живот. Какво е могъл да разбере от това нашият праядо преди повече от хиляда години?

— Очевидно нищо, което е било свързано с техниката им — каза Мортимър.

— И явно нищо от онова, което е свързано с културата им — добави Ведреш.

— Но разбрал, че тези хора — каза Форст, — що се отнася до ежедневието им, са се наслаждавали на райски живот. Разбирате ли? Райски живот. И така земните хора са разбрали вероятно, че тези същества са по-умни от тях. Че са хора, които са вкусили от плода на познанието. Които са знаели прекалено много и това не се е харесало на бог, който ги е прогонил от рая. Моля, можела се провери в библията. Ето историята на Адам и Ева.

А чуждоземните са чакали да се върнат в своя свят. Но това не е могло да стане и с поколенията споменът е избледнявал. Имало е такива, които са се нагодили, а други вероятно са загинали. Може би е било така, може би — не. Но във всеки случай посоката на трансформация вече се обърна, на Мира и бяха необходими пет години, за да може да смени отново посоката ѝ — утре вече можем да се завърнем у дома, имате късмет.

Седяха там на тревата пред сградата на центъра. Ведреш гледаше дърветата, зеленото небе, парка, зад който някъде далече се скриваше градът.

— Много съм неспокойна за татко — наруши тишината момичето. — Трябваше да отида с него.

— Баща ти и без това нямаше да се съгласи.

— Но вече знаем как функционира. И нищо не рискуваме. Пробните предмети изчезнаха, както очаквахме.

— Може — съгласи се Ведреш без особена увереност.

— Не, може, а сигурно. Това не са земни машини.

— Но тъкмо за това. Може би дори не бихме забелязали, ако се развалят.

— Защо? Да не мислиш, че не са монтирали предпазни съоръжения?

— Сигурно — каза Ведреш. — Но и това също е сигурно, че оттогава са изминали около десет хиляди години.

— Точно затова ми се искаше да отида с него — призна момичето. — Нали аз регулирах всичко.

— Виждаш ли, затова трябваше да останеш тук. Може би още имам нужда от твоята помощ. — Погледна момичето и видя, че то е вперило поглед пред себе си в нищото. — Успокой се, Мира. На Земята ще се срещнем всички.

Момичето като че ли не го чу.

— Страхуваше се за мене да не се случи някаква беда — каза най-после.

— Кога можем да тръгнем? — попита Ведреш.

— Дори и веднага.

— Тогава да тръгваме.

Момичето не отвърна нищо. Ведреш обгърна с поглед околността:

— Сега, когато можем да се върнем, почти съжалявам.

— Ние прекарахме тук пет години — каза момичето — и ни крепеше мисълта, че някога ще се върнем на Земята.

Мълчаливо изминаха пътя в развиделяващите се в зелена светлина коридори към трансформационната стая. За Ведреш всичко беше познато и някак си интимно. Наистина съжаляваше да остави този свят тук. Ако не остане никой — това добре знаеше, — никога няма да могат да се завърнат обратно. Няма да има кой да обърне посоката на трансформацията. Защо не остави поръчение! Кой знае кога ще се отдаде следващият случай в историята на човечеството да влезе в контакт с една така развита цивилизация, за толкова кратко време да се сдобие с такова голямо количество знания. И сега, след като те си отиват, се затваря една невидима врата и човечеството пропуска една голяма възможност. Разбира се, ако са много далеч от Земята, нищо чудно, че докато информацията се върне обратно, там

вече тя не би могла да бъде полезна, кой знае? И в какъв ли свят ще се върнат? Те не остаряват, но на Земята не се знае коя година е вече.

Беше в стаята, където за първи път се съвзе на тази планета. Тук нищо не се беше променило, само предметите липсваха, които по онова време бяха донесли със себе си. И, разбира се, Форст и Мортимър, които преди два дни влязоха тук. Веднага ще се върне и Мира, само още веднъж ще провери съоръженията. После — после обратно на непознатата Земя. Там поне ще разберат от колко далече са дошли, само трябва да погледнат календара.

Стената на едно място се разтвори. В отвора стоеше момичето. Лицето му беше бледо. Влезе неуверено, после се облегна на стената. Ведреш се обезпокои.

— Машините — шепнеше момичето, — машините спряха.

— Какво? — скочи Ведреш. Въпреки тревогата си едва сега забеляза колко е хубаво момичето.

— Нищо не работи. И нямам ни най-малка представа какво трябва да се направи. Никога не успях да разбера електрониката им.

Светът около Ведреш се разлюля. Значи остават. И кой знае докога. Сбогом, Земя.

— Влязох, за да проверя регулацията, но машините бяха спрели. Ще полудея — разплака се тя.

Ведреш беше вече по-спокоен. И той самият се чудеше на това, но беше започнал да се примирява с положението. Съдбата е искала натрупаното огромно знание да не се загуби. Разбира се, Мира... Само преди няколко минути каза, че животът ѝ се състои в надеждата да се завърне у дома. Не беше я виждал никога такава нежна, като малко момиче.

— Сега какво ще стане? — гласът на момичето, молещ за помощ, го върна обратно в действителността. Какво може да му каже? Това, че всъщност не съжالياва? И изведнъж осъзна, че не съжالياва тъкмо защото момичето е до него.

— Сега да се махнем, Мира. Утре ще се върнем. И ако трябва — и вдругиден.

— Ами ако е напразно? — личеше си, че момичето очаква от него спасителната идея. Онова, което той нямаше.

— Тогава ще се върнем друг път. Отново и отново.

— А ако не можем да се освободим в никакъв случай?

— Да се надяваме, че някога ще можем да се завърнем. Но тогава да не тръгваме с празни ръце. Ние сме тук първите хора. Ако така ти харесва — Адам и Ева. Както едно време онези две същества, които са влезли във връзка с нашите предци на Земята. Няма в това нищо ново. На тях тогава им е било сигурно много по-трудно. И аз зная, сигурно зная, че те не са се предали... Ние ще се предадем ли?

Погледът му търсеше Мира. Момичето го гледаше с просълзени очи. Отговорът закъсняваше и Ведреш вече беше започнал да се отчайва, когато най-последно то се обади:

— Не — каза, — няма да се предадем.

И през сълзите очите на момичето вече се усмихваха.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.